ADMINISTRATĪVĀ APGABALTIESA

Lieta Nr. A43011911
Lietas arhīva Nr. A43-0039-19/14
ECLI:LV:ADAT:2019:0712.A43011911.5.S

SPRIEDUMS
Latvijas tautas vārdā

Rīgā 2019.gada 12.jūlijā

Administratīvā apgabaltiesa šādā sastāvā:
tiesnese referente Linda Vīnkalna,
tiesneses Inga Juhņeviča-Knoka un Laura Konošonoka,

rakstveida procesā izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta, pamatojoties uz SIA „Mazā Jugla Hidro" pieteikumu par labvēlīga administratīvā akta izdošanu par mantisko zaudējumu atlīdzinājumu.

Aprakstošā daļa

[1] SIA „Mazā Jugla Hidro" (turpmāk – pieteicēja) 2011.gada 2.martā vērsās ar iesniegumu (lietas 1.sējuma 55.-59.lapa) Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisijā (turpmāk – Komisija), lūdzot atlīdzināt zaudējumus, kas pieteicējai radušies sakarā ar to, ka Komisija laikā no 2006.gada 1.marta līdz 2010.gada 1.aprīlim nebija noteikusi elektroenerģijas realizācijas vidējos tarifus, proti, tarifus, par kādiem atbilstoši Elektroenerģijas tirgus likuma 30.panta pirmajai daļai ražotāji, kas elektroenerģijas ražošanai izmanto atjaunojamos energoresursus, bija tiesīgi pārdot elektroenerģiju publiskajam lietotājam.

[2] Komisija 2011.gada 1.aprīlī pieteicējai sniedza atbildi Nr.1-2.21/1419 (lietas 1.sējuma 30.-31.lapa), ar kuru atteica atlīdzināt zaudējumus, atteikumu pamatojot šādi.

Komisija ar 2010.gada 7.aprīļa lēmumu Nr.123 „Par iesniegumiem elektroenerģijas realizācijas vidējā tarifa noteikšanai" (turpmāk – lēmums Nr.123) ir izpildījusi Administratīvās apgabaltiesas 2008.gada 26.septembra spriedumu lietā Nr.A42379306, ar kuru Komisijai bija noteikts pienākums izskatīt pēc būtības biedrības „Mazā hidroenerģētikas asociācija" (turpmāk – Biedrība) un ZS „Dzirnavas" 2006.gada 24.februāra iesniegumus. Minētās tiesvedības ietvaros pieņemtajos tiesu nolēmumos Komisijai nebija uzlikts pienākums noteikt elektroenerģijas realizācijas vidējo tarifu par noteiktu pagātnes laika posmu. Līdz ar to lēmumā Nr.123 nebija pamata noteikt, ka elektroenerģijas realizācijas vidējais tarifs, ar to saprotot elektroenerģijas tirdzniecības vidējo tarifu saistītajiem lietotājiem, uz Biedrību un ZS „Dzirnavas" attiecināms ar atpakaļejošu datumu, kā to līdz arī pieteicēja.

Ņemot vērā, ka šobrīd norit tiesvedība, kuras ietvaros tiesa pārbaudīs Komisijas pienākumu noteikt elektroenerģijas realizācijas vidējo tarifu par noteiktu pagātnes posmu, Komisijai nav pamata lemt par pieteicējas pieprasīto zaudējumu atlīdzinājumu. Ja tiks pieņemts un spēkā stāsies tiesas spriedums, kuru izpildot, Komisijai būs jānosaka attiecīgs tarifs par pagātnes laika posmu, tikai pēc šāda lēmuma pieņemšanas Komisijai būtu iespējams objektīvi izvērtēt pieteicējas pieprasīto zaudējumu atlīdzināšanu.

[3] Pieteicēja 2011.gada 29.jūnijā (spiedogs par dokumenta saņemšanu, lietas 1.sējuma 3.lapa) vērsās Administratīvajā apgabaltiesā ar pieteikumu par labvēlīga administratīvā akta izdošanu, ar kuru tiktu atlīdzināti zaudējumi 13 689,85 latu apmērā. Pieteikums pamatots šādi.

[3.1] Ar Administratīvās apgabaltiesas 2008.gada 26.septembra spriedumu lietā Nr.A42379306 (atstāts spēkā ar Senāta 2010.gada 11.marta spriedumu lietā Nr.SKA-6/2010) tika apmierināts Biedrības pieteikums, atzīstot par prettiesisku Komisijas 2006.gada 24.marta lēmumu Nr.78 un uzliekot Komisijai pienākumu izdot administratīvo aktu.

Izpildot Administratīvās apgabaltiesas spriedumu, Komisija pieņēma lēmumu Nr.123, nosakot, ka ar Komisijas 2010.gada 31.marta lēmumu Nr.118 „Par komisijas 2010.gada 17.februāra lēmuma Nr.60 piemērošanu" noteiktais elektroenerģijas vidējais tarifs saistītajiem lietotājiem piemērojams kā elektroenerģijas realizācijas vidējais tarifs attiecībā uz iesniedzējiem. Minētie lēmumi faktiski nosaka elektroenerģijas tirdzniecības vidējo tarifu saistītajiem lietotājiem, sākot ar 2010.gada 1.aprīli.

[3.2] Komisijas prettiesiskā un vainojamā rīcība, kas izpaudusies kā elektroenerģijas realizācijas vidējā tarifa nenoteikšana laika periodā no 2006.gada 1.marta līdz 2010.gada 1.aprīlim, atbilstoši Valsts pārvaldes iestāžu nodarīto zaudējumu atlīdzināšanas likumam (turpmāk – Zaudējumu atlīdzināšanas likums) pieteicējai ir nodarījusi zaudējumus, liedzot tai pārdot elektroenerģiju par tādu obligātā iepirkuma cenu, ko paredzēja Elektroenerģijas tirgus likuma 30.panta pirmā daļa, t.i., par elektroenerģijas realizācijas vidējo tarifu.

Pieteicējas zaudējumus veido starpība starp cenu, kuru obligātā iepirkuma ietvaros pieteicējai ir samaksājis publiskais tirgotājs, un cenu, par kādu publiskajam tirgotājam būtu jāiepērk elektroenerģija, ja Komisija atbilstoši Elektroenerģijas tirgus likuma 30.panta pirmās daļas prasībām būtu noteikusi elektroenerģijas vidējo realizācijas tarifu.

Pieteicēja ir aprēķinājusi zaudējumus par laika periodu no 2006.gada 1.marta līdz 2008.gada 31.martam, izmantojot to cenu, kas noteikta atbilstoši Komisijas noteiktajam elektroenerģijas vidējam tarifam saistītajiem lietotājiem attiecīgajā periodā.

Tā kā laika periodā no 2006.gada 1.marta līdz 2008.gada 30.septembrim Komisija nenoteica vidējos elektroenerģijas realizācijas tarifus, šim periodam pieteicēja ir aprēķinājusi zaudējumus, ievērojot Komisijas noteiktā elektroenerģijas realizācijas vidējā tarifa (sākot no 2008.gada 1.oktobra) vidējo procentuālo attiecību pret AS „Latvenergo" apstiprināto tarifu grupā T-1.

[4] Komisija 2011.gada 26.jūlija un 2013.gada 4.oktobra rakstveida paskaidrojumos Administratīvajai apgabaltiesai norāda, ka pieteikumu neatzīst šādu iemeslu dēļ.

[4.1] Komisija ir izpildījusi Administratīvās apgabaltiesas 2008.gada 26.septembra spriedumā lietā Nr.42379306 uzlikto pienākumu un ir izdevusi lēmumu Nr.123. Tas ir atzīts arī Administratīvās apgabaltiesas 2010.gada 9.jūnija lēmumā.

Spriedumā nav pieteicējas minētā secinājuma par to, ka atbildētāja būtu pieļāvusi prettiesisku bezdarbību, nenosakot vidējo elektroenerģijas tarifu laika posmā no 2006.gada 1.marta līdz 2010.gada 1.aprīlim. Šāds secinājums nav atrodams arī Senāta 2010.gada 11.marta spriedumā lietā Nr.A42379306.

Biedrība un ZS „Dzirnavas" Administratīvajā apgabaltiesā vērsušās ar pieteikumu par lēmuma Nr.123 atcelšanu daļā un labvēlīgāka administratīvā akta izdošanu (lieta Nr.A43004810), minētajā lietā notiek tiesvedība, un tajā nav taisīts spriedums.

No minētā izriet, ka nav tāda spēkā stājušās tiesas sprieduma, kurš nodibinātu, ka Komisija pieļāvusi prettiesisku bezdarbību, nenosakot vidējo elektroenerģijas tarifu laika posmā no 2006.gada 1.marta līdz 2010.gada 1.aprīlim.

[4.2] Pieteicēja nav iepriekš minēto administratīvo lietu dalībniece. Pieteicējas apsvērumam, ka pieteicēja ir Biedrības dalībniece, nav pierādījumu.

Nav izpildījušies Administratīvā procesa likuma astotajā nodaļā un Zaudējumu atlīdzināšanas likuma 17.pantā noteiktie priekšnoteikumi zaudējumu atlīdzinājuma prasībai, proti, nav pabeigta attiecīgās administratīvās lietas izskatīšana pēc būtības, un iestādei nav pamata lemt par pieteicējas iesniegumu par atlīdzinājumu. Līdz ar to ir pamats izbeigt tiesvedību lietā vai to apturēt.

[4.3] Pieteicēja kā zaudējumus norādījusi neiegūto peļņu. Pieteicējas prasījums balstīts tikai uz pieteicējas pašas pieņēmumiem par to, kādā apmērā Komisijai būtu jānosaka elektroenerģijas realizācijas vidējais tarifs. Šāda zaudējumu aprēķināšana neatbilst Zaudējumu atlīdzināšanas likuma 7.panta noteikumiem.

Komisija nav izdevusi metodiku elektroenerģijas realizācijas vidējā tarifa noteikšanai minētajam laika posmam, un pēc būtības nav iespējams noteikt tarifu aprēķināšanas metodiku ar atpakaļejošu datumu, jo tas ir pretrunā ar likuma „Par sabiedrisko pakalpojumu regulatoriem" 13.pantā noteikto Komisijas darbības atklātuma principu. Pat ja tas būtu iespējams, nav nekāda pamata uzskatīt, ka attiecībā pret pieteicēju piemērojamais tarifs būtu lielāks nekā faktiski piemērotais.

[5] Ar Administratīvās apgabaltiesas 2015.gada 30.novembra lēmumu (lietas 1.sējuma 127.-128.lapa) tiesvedība lietā apturēta līdz brīdim, kad stāsies spēkā galīgais Eiropas Komisijas lēmums lietā SA37970 (šobrīd lieta SA.43140 (2015/NN)) „Atbalsts elektroenerģijas ražotājiem".

Administratīvajā apgabaltiesā saņemts Eiropas Komisijas 2018.gada 12.decembra atzinums (turpmāk – Eiropas Komisijas atzinums, lietas 1.sējuma 138.-149.lapa).

Ar Administratīvās apgabaltiesas 2019.gada 21.janvāra lēmumu (lietas 1.sējuma 150.lapa) tiesvedība lietā atjaunota.

[6] Komisija 2019.gada 28.janvārī sniegusi viedokli par Eiropas Komisijas atzinumu, kā arī 26.aprīļa rakstveida paskaidrojumus, norādot turpmāk minētos apsvērumus.

[6.1] Tiesa nevar noteikt atbildētājam pienākumu atlīdzināt pieteicējas ieskatā radušos zaudējumus neatkarīgi no Līgumā par Eiropas Savienības darbību ietvertā valsts atbalsta regulējuma. Tiesai ir jāvērtē, vai netiks pārkāpti noteikumi par valsts atbalstu. Neskatoties uz pieteikuma formu, tas ir vērsts uz valsts atbalsta apiešanu.

Gadījumā, ja tiek apstiprināts, ka tirgus liberalizācija ir notikusi jau pirms 2007.gada 1.jūlija, jebkāds atbalsts, kas piešķirts pirms minētā datuma, būtu valsts atbalsts Līgumā par Eiropas Savienības darbību 107.panta 1.punkta nozīmē. Ņemot vērā, ka uz to neattiektos Eiropas Komisijas 2017.gada 24.aprīļa lēmums SA.43140 (turpmāk – Eiropas Komisijas lēmums SA.43140), tas tiktu kvalificēts kā jauns atbalsts, uz kuru attiecas paziņošanas pienākums Eiropas Komisijai.

Komisija pievienojas apgabaltiesas 2018.gada 20.jūnija lēmumā ietvertajai pozīcijai, ka kvalificētajiem elektroenerģijas lietotājiem tirgus bija atvērts jau no 1998.gada 6.oktobra. Līdz ar to kopš tirgus liberalizācijas uzsākšanas jebkāda atbilstoši vēsturiskajam regulējumam pieteicējai papildus izmaksājamā summa uzskatāma par jaunu valsts atbalstu, proti, tādu, kas nepastāvēja, Latvijas Republikai kļūstot par Eiropas Savienības dalībvalsti, un kas nekad nav saskaņots ar Eiropas Komisiju.

Ja tiesa lemtu par labu pieteicējai, atbilstoši spēkā esošajam regulējumam jebkuru papildu līdzekļu izmaksa esošajos tiesiskajos apstākļos būtu uzskatāma par jaunu valsts atbalstu, kas pirms piešķiršanas jāsaskaņo ar Eiropas Komisiju. Ja valsts atbalsts nav bijis paziņots un nepastāv Eiropas Komisijas lēmums, ar kuru atbalsts tiek atzīts par saderīgu, nav ievēroti Līgumā par Eiropas Savienības darbību 108.panta trešās daļas noteikumi. Ievērojot minēto, konkrētajos faktiskajos un tiesiskajos apstākļos valsts atbalstu nebija tiesiska pamata piešķirt, jo tas nebija paziņots Eiropas Komisijai.

Eiropas Komisijas atzinumā nav dota skaidra norāde, vai elektroenerģijas tirgus bija atvērts konkurencei pirms 2007.gada 1.jūlija, atstājot šo jautājumu tiesas vērtēšanai. Līdz ar to nav pamata uzskatīt, ka Eiropas Komisijas atzinuma satura būtība par periodu līdz 2007.gada 1.jūlijam varētu atšķirties, ja tiesa nebūtu norādījusi savus pieņēmumus par tirgus atvēršanu.

[6.2] Atbilstoši Eiropas Savienības tiesas atziņām, ja tiesas ieskatā pieteicējas prasījums pilnībā vai daļā ir atzīstams par pamatotu, līdz brīdim, kamēr Eiropas Komisija nav sniegusi atzinumu par kompensācijas saderīgumu, tiesai nav pamata taisīt spriedumu par pieteicējas pieprasīto kompensāciju par konkrēto laika periodu.

[6.3] Ja tiesa uzskatītu, ka valsts iestādēm saskaņā ar valsts tiesību aktiem bija pienākums palielināt obligātā iepirkuma tarifus par Eiropas Komisijas atzinumā minēto laiku, tad jāvērtē, vai uz šāda palielināta tarifa pamata piešķirtais kompensācijas apmērs joprojām atbilst Eiropas Komisijas lēmumā SA.43140 norādītajiem nosacījumiem. Jebkāds atbalsts, kas piešķirts saskaņā ar paziņoto shēmu, bet neatbilst Eiropas Komisijas lēmuma SA.43140 nosacījumiem, būtu jauns atbalsts, kas ir pakļauts saderīguma izvērtējumam no Eiropas Komisijas puses.

Lietā īpaši svarīga ir Eiropas Komisijas atzinuma 33.punktā minētā atziņa par samērīguma nosacījumu, ka atbalsts nedrīkst pārsniegt atšķirību starp elektroenerģijas ražošanas izmaksām, kas rodas, ražojot elektroenerģiju, izmantojot atjaunojamos energoresursus, un elektroenerģijas tirgus cenu. Enerģētikas likuma 40.pantā noteiktais tarifs nebija saistīts ar faktiskajām izmaksām vai ieguldījumiem. Līdz ar to, ja atbildētājs būtu pieņēmis lēmumu par tarifa palielināšanu, būtu pamats konstatēt šāda atbalsta neatbilstību samērīguma principam.

[6.4] Hidroelektrostacijām, attiecībā uz kurām Ekonomikas ministrija ir pieņēmusi pārkompensācijas lēmumus, kuros konstatēts, ka attiecīgie pieteicēji ir bijuši pārkompensēti un tāpēc tiem jāpiemēro cenas diferencēšanas koeficients pārkompensācijas novēršanai, nav iespējams piešķirt jebkādu citu jaunu valsts atbalstu. Šādā gadījumā no jauna piešķirtais valsts atbalsts automātiski novestu pie pieteicēju pārkompensācijas. Savukārt pārkompensācijas nepieļaujamība un ražotāju iekšējās peļņas normas ierobežošana līdz 9% ir viena no pamatprasībām, kas izriet no Eiropas Komisijas lēmuma SA.43140. Līdz ar to pieteicējas prasību lietā pēc būtības nav iespējams apmierināt. Attiecīgi nav konstatējams šādu pieteicējas tiesību un tiesisko interešu aizskārums, lietas apstākļi norāda uz tiesiskā strīda neesamību lietā, un tas ir pamats lietas izbeigšanai.

[6.5] Atbilstoši Eiropas Komisijas atzinumam jautājumi, kas attiecas uz saderības novērtējumu, ietilpst Eiropas Komisijas ekskluzīvajā

kompetencē, un apgabaltiesa nav kompetenta lemt par to, vai pasākums, kas neietilpst Eiropas Komisijas lēmuma SA.43140 darbības jomā, varētu būt saderīgs ar iekšējo tirgu. Par laiku no 2007.gada 1.jūlija līdz atbalsta perioda beigām apgabaltiesa var vērtēt, ciktāl summas palielinājums atbilst Eiropas Komisijas lēmumā SA.43140 noteiktajiem kritērijiem.

[6.6] Pareizai lietas izspriešanai, jāņem vērā visi pieteicējas saņemtie ienākumi un ražošanas izmaksas kopumā, jo vienīgi tādā veidā ir iespējams objektīvi novērtēt, vai un kādā apmērā pieteicējai ir nodarīti zaudējumi.

Turklāt būtiski ņemt vērā, ka pieteicējai, lai mazinātu tai iespējami nodarītos zaudējumus, bija iespēja un, ievērojot Administratīvā procesa likuma 96.pantu – arī pienākums jau 2007.gadā pariet uz valsts atbalsta noteikumiem, kurus paredzēja Ministru kabineta 2007.gada 24.jūlija noteikumi Nr.503 „Noteikumi par elektroenerģijas ražošanu, izmantojot atjaunojamos energoresursus" (turpmāk – noteikumi Nr.503).

[7] Finanšu ministrija 2019.gada 7., 11. un 19.martā, kā arī 27.maijā un 20.jūnijā sniegusi rakstveida paskaidrojumus, norādot šādus apsvērumus.

[7.1] Saskaņā ar Komercdarbības atbalsta kontroles likuma 9.panta pirmās daļas 1.punktu Finanšu ministrija veic plānoto atbalsta programmu vai individuālo atbalsta projektu paziņojumu sākotnējo izvērtēšanu. Saskaņā ar minētā likuma 9.panta pirmās daļas 2.punktu Finanšu ministrija ar Latvijas pārstāvniecības Eiropas Savienībā starpniecību nosūta Eiropas Komisijai attiecīgās atbildīgās institūcijas sagatavoto paziņojumu vai informāciju. Finanšu ministrija ir veikusi sākotnējo izvērtējumu komercdarbības atbalstam kompensācijas veidā, kas potenciāli varētu tikt ieviests, ja tiesa lietā pieņemtu spriedumu, nosakot pienākumu atlīdzināt pieteicējai zaudējumus.

Izvērtējot atbilstību Līguma par Eiropas Savienības darbību 107.panta 1.punktam, secināms, ka pieteicēja ir saimnieciskās darbības veicēja, ka publisko resursu piešķiršana pieteicējai ar tiesas spriedumu kompensācijas veidā atbilst jēdzienam „valsts līdzekļi", ar to pieteicējai tiktu sniegtas tādas pašas ekonomiskās priekšrocības, kas tai būtu atbalsta atjaunojamās elektroenerģijas ražotājiem ietvaros, un ar to pieteicēja iegūtu selektīvu priekšrocību, ar kuru varētu tikt uzlabota pieteicējas konkurētspēja salīdzinājumā ar citiem saimnieciskās darbības veicējiem, darbojoties liberalizētā elektroenerģijas nozarē. Līdz ar to šāds pasākums atbilst visām komercdarbības atbalstu raksturojošām pazīmēm, un tas kvalificētos kā jauns komercdarbības atbalsts, uz kuru pilnīgi attieksies komercdarbības atbalsta kontroles mehānisms, kas noteikts Līguma par Eiropas Savienības darbību 107. un 108.pantā.

[7.2] Eiropas Komisijas lēmumā SA.43140 veiktais saderības izvērtējums aptver sniegto atbalstu no 2007.gada 1.jūlija līdz 2012.gada 31.decembrim. Minētajā lēmumā netika veikta zaudējumu atlīdzināšanas izvērtēšana, kas ir pieteikta konkrētajā lietā, jo tā nebija paziņota Eiropas Komisijai.

Ja Eiropas Komisija veiks atbalsta pasākuma – Administratīvās apgabaltiesas sprieduma par zaudējumu atlīdzināšanu pieteicējai izpildi – saderības ar Eiropas Savienības iekšējo tirgu izvērtējumu, tā vērtēs Eiropas Komisijas paziņojuma „Pamatnostādnes par valsts atbalstu vides aizsardzībai un enerģētikai 2014.-2020.gadam" (2014/C 200/01), tai skaitā, to 3.2.5.sadaļā noteikto nosacījumu izpildi. Ja Eiropas Komisija konstatēs, ka šāda kompensācija, kas noteikta ar apgabaltiesas spriedumu lietā, neatbilst nosacījumiem, šāds atbalsta pasākums būs uzskatāms par nesaderīgu ar Eiropas Savienības iekšējo tirgu.

[7.3] Lai novērstu risku, ka ar tiesas spriedumu tiek piešķirts potenciāli nesaderīgs atbalsts, pirms sprieduma pasludināšanas tas ir paziņojams Eiropas Komisijai atbilstoši Padomes 2015.gada 13.jūlija regulā (ES) 2015/1589, ar ko nosaka sīki izstrādātus noteikumus par Eiropas Savienības darbību 108.panta piemērošanai (turpmāk – regula 2015/1589), noteiktajai procedūrai. Par atbalsta sniedzēju konkrētajā gadījumā tiks uzskatīta Ekonomikas ministrija. Attiecīgi Ekonomikas ministrija būs atbildīgā iestāde par atbalsta pasākuma paziņojuma nosūtīšanu Eiropas Komisijai.

[7.4] Ņemot vērā Eiropas Komisijas veiktās komercdarbības atbalsta kontroles obligāto raksturu, saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienību 108.pantu pieteicējai šajā lietā nevar rasties tiesiskā paļāvība uz komercdarbības atbalsta saņemšanu līdz brīdim, kamēr Eiropas Komisija, īstenojot savas ekskluzīvās tiesības, neizvērtēs plānotā pasākuma saderību ar Eiropas Savienības iekšējo tirgu.

[7.5] Ņemot vērā, ka apgabaltiesas spriedums lietā var kvalificēties kā jauns komercdarbības atbalsts, no komercdarbības atbalsta piešķiršanas viedokļa nav nozīmes, kad faktiski notika elektroenerģijas tirgus liberalizācija Latvijā. Piešķirot šādu atbalstu, tā saderība ar Eiropas Savienības iekšējo tirgu būtu jāvērtē atbilstoši sprieduma stāšanās brīdī aktuālajam komercdarbības atbalsta regulējumam.

[7.6] Eiropas Komisija atzinuma 27.apsvērumā ir skaidri norādījusi, ka prasības nevar tikt uzskatītas par zaudējumu atlīdzības prasību, un, apmierinot pieteicējas prasību, tiesai jāvērtē, vai ar spriedumu netiks piešķirts jauns komercdarbības atbalsts.

Lietas tiesvedības stadijā nav pamata uzskatīt, ka apgabaltiesa ir skatījusi lietu pēc būtības. Iepriekš sniegtajos paskaidrojumos Finanšu ministrija savas kompetences ietvaros jau ir veikusi sākotnējo izvērtēšanu saskaņā ar Komercdarbības atbalsta kontroles likuma 9.panta pirmās daļas 1.punktu. Finanšu ministrija uztur secinājumu, ka ar apgabaltiesas sprieduma par zaudējumu atlīdzināšanu pieteicējai izpildi pasākums kvalificēsies kā jauns komercdarbības atbalsts, uz kuru pilnībā attieksies komercdarbības atbalsta kontroles mehānisms, kas minēts Līguma par Eiropas Savienības darbību 107. un 108.pantā.

Ievērojot Eiropas Komisijas atzinuma 33.apsvērumā norādīto, ar apgabaltiesas spriedumu jauna komercdarbības atbalsta piešķiršana atbilstoši Eiropas Komisijas lēmumam SA.43140 nav iespējama, jo minētais lēmums un ar to veiktais saderības izvērtējums neaptver komercdarbības atbalsta piešķiršanas iespējas pēc 2012.gada 31.decembra.

[7.7] Ar jēdzienu „atbalsts piešķirts" parasti tiek saprasts nevis brīdis, kad atbalsts faktiski tiks izmaksāts, bet brīdis, kad pieņemts lēmums par noteikta atbalsta piešķiršanu, un tas ir saistošs adresātam. Ar jēdzienu „atbalsta piešķiršanas diena" valsts atbalsta regulējuma izpratnē saprot dienu, kad saņēmējam saskaņā ar piemērojamo valsts tiesisko regulējumu ir nodotas likumīgas tiesības saņemt atbalstu. Tas jāņem vērā, vērtējot Eiropas Komisijas atzinuma 36.apsvērumā sniegto skaidrojumu. Finanšu ministrijas ieskatā apgabaltiesas sprieduma spēkā stāšanās brīdis (ja apgabaltiesa piešķirs jaunu komercdarbības atbalstu pieteicējai) būs uzskatāms par atbalsta piešķiršanas dienu. Līdz ar to, lai nodrošinātu jaunā atbalsta likumību un saderību ar Eiropas Savienības iekšējo tirgu, jaunajam komercdarbības atbalstam jāatbilst uz atbalsta piešķiršanas dienu aktuālajam komercdarbības atbalsta regulējumam.

Komercdarbības jeb valsts atbalsta kontrole Latvijā tiek īstenota kopš 1997.gada 9.augusta, un pirms Latvijas iestāšanās Eiropas Savienībā to veica Valsts atbalsta uzraudzības komisija. Līdz ar to komercdarbības atbalsta kontrole un no Eiropas Savienības tiesību aktiem izrietošie pienākumi bija saistoši Latvijai laika periodā, par kuru konkrētajā lietā pieteicēja prasa zaudējumu atlīdzināšanu.

[7.8] Atbilstoši Eiropas Komisijas atzinuma 41.apsvērumā norādītajam un Finanšu ministrijas paskaidrojumos norādītajam nepieciešams ievērot procesuālos aspektus, kas izriet no Līguma par Eiropas Savienības darbību 108.panta 3.punkta un regulas 2015/1589 2. un 3.panta, tostarp ievērojot pasākuma neuzsākšanas pirms Eiropas Komisijas lēmuma par atbalsta saderību pieņemšanas principu.

[7.9] Eiropas Komisija atzinumā pēc būtības neatbildēja, vai, apmierinot pieteicējas prasību lietā, tas kvalificējas kā jauns komercdarbības atbalsts, un līdz ar to nesniedza atbildi pēc būtības uz jautājumu par nepieciešamību vērtēt pārmērīgas kompensācijas esamību un tās aprēķina periodu. Ja apgabaltiesai, konstatējot, ka pieteicējas prasība apmierināma, pastāv šaubas par pasākuma kvalificēšanu kā jaunu atbalstu, vai apgabaltiesa plāno piešķirt jaunu valsts atbalstu, apgabaltiesai pirms sprieduma pieņemšanas būtu jāvēršas Ekonomikas ministrijā ar lūgumu iesniegt paziņojumu Eiropas Komisijā, lai Eiropas Komisija savas ekskluzīvās kompetences ietvaros veiktu plānotā pasākuma izvērtēšanu pēc būtības.

[7.10] Samērīguma princips ir tikai viens no komercdarbības atbalsta atbilstības kritērijiem, lai Eiropas Komisija atzītu komercdarbības atbalstu kā saderīgu ar Eiropas Savienības iekšējo tirgu.

Pārkompensācija ir viens no komercdarbības atbalsta saderības ar Eiropas Savienības iekšējo tirgu nosacījumiem, un tās izvērtēšana nav Eiropas Savienības dalībvalstu tiesas, bet gan Eiropas Komisijas ekskluzīvajā kompetencē. Līdz ar to apgabaltiesai nav likumīga pamata vērtēt jautājumu par pārkompensācijas saderību ar Eiropas Savienības iekšējo tirgu, kā to arī norādījusi Eiropas Komisija atzinuma 41.apsvērumā.

[7.11] Konkrētajā gadījumā pieteicējai nevar rasties tiesiskā paļāvība uz komercdarbības atbalsta saņemšanu līdz brīdim, kamēr Eiropas Komisija, īstenojot savas ekskluzīvās tiesības, neizvērtēs plānotā pasākuma saderību ar Eiropas Savienības iekšējo tirgu.

[7.12] Satversmes tiesas spriedums lietā Nr.2018-16-03 nav attiecināms uz konkrētajā administratīvajā lietā vērtējamajiem aspektiem, jo Satversmes tiesa nevērtēja komercdarbības atbalsta aspektus, t.sk. to, kā būtu izpildāms komercdarbības atbalsta paziņošanas pienākums liberalizētā tirgū pie konkrētajā lietā pastāvošajiem faktiskajiem un juridiskajiem apsvērumiem, tādējādi spriedumā minētais vispārīgais secinājums par likumdevēja mērķiem neatbrīvo no Eiropas Savienības regulējuma komercdarbības atbalsta jomā ievērošanas.

[8] Ekonomikas ministrija 2019.gada 5.februārī sniegusi viedokli par Eiropas Komisijas atzinumu, kā arī 13.marta rakstveida paskaidrojumus, norādot, ka saistībā ar elektroenerģijas tirgus liberalizāciju Latvijā var nošķirt vairākus posmus, bet par elektroenerģijas tirgus liberalizācijas datumu Latvijā ir uzskatāms 2007.gada 1.jūlijs. Lietās, kurās attiecībā uz konkrētām elektrostacijām ir veikti aprēķini, izmantojot Ministru kabineta 2010.gada 16.marta noteikumu Nr.262 „Noteikumi par elektroenerģijas ražošanu, izmantojot atjaunojamos energoresursus, un cenu noteikšanas kārtību" (turpmāk – noteikumi Nr.262) 10.pielikumu, un pieņemti lēmumi par cenas diferencēšanas koeficienta, kas ir mazāks par 1, pārkompensācijas novēršanai piemērošanu, un šie lēmumi nav pārsūdzēti un ir stājušies spēkā, pieteicējas pieteiktā prasība par kompensāciju būtu noraidāma. Piešķirot papildu jaunu atbalstu/kompensāciju, to pārkompensācija palielinātos un Ekonomikas ministrijai būtu jāpieņem jauns lēmums par vēl mazāka cenu diferencēšanas koeficienta piemērošanu nākotnes elektroenerģijas iepirkuma cenai, lai samazinātu to nākotnes ieņēmumus no elektroenerģijas pārdošanas obligātā iepirkuma ietvaros par to lielumu, par kādu pieteicējai tiktu piešķirts atbalsts.

[9] Pieteicēja 2019.gada 22.februāra rakstveida paskaidrojumos papildus norāda šādus apsvērumus.

[9.1] Eiropas Komisijas atzinumā norādīts, ka līdz 2007.gada 1.jūlijam nav pastāvējusi diskriminācija. Daļa no pieteikuma attiecas uz šo periodu, uz to neizpildās Līguma par Eiropas Savienības darbību 107.panta tvēruma viens no kritērijiem.

Ar Eiropas Komisijas lēmumu SA.43140 nav saskaņota iespējamā atbalsta shēma, par kuru iesniegts pieteikums, kaut arī par šo atbalstu Eiropas Komisijai bija sniegta informācija. Eiropas Komisija nav arī ierosinājusi pārkāpuma procedūru.

[9.2] Apgabaltiesas secinājumi par tirgus atvēršanu no 2005.gada 8.jūnija, uz kuriem atsaukusies arī Eiropas Komisija savos apsvērumos, nevarēja tikt izdarīti konkrētajā lietas izskatīšanas stadijā, un ir aplami. Uz to, ka elektroenerģijas tirgus atvēršanas datums ir 2007.gada 1.jūlijs, vairākkārt ir norādījusi Ekonomikas ministrija. Tas varēja novest pie lietas faktiskajiem apstākļiem neatbilstoša Eiropas Komisijas atzinuma.

[9.3] Ievērojot Eiropas Komisijas atzinuma 42.punkta apsvērumus, apgabaltiesa nevar izspriest lietu pēc būtības, kamēr Eiropas Komisija nav pieņēmusi galīgo lēmumu par šāda atbalsta pieļaujamību. Pieteicēja pievienojas Finanšu ministrijas apsvērumiem, ka pirms lietas izspriešanas pēc būtības apgabaltiesai jānosaka Ekonomikas ministrijai pienākums iesniegt paziņojumu Eiropas Komisijā, kas atbilstoši tās ekskluzīvajai kompetencei lemtu par valsts atbalstu un tā saderīgumu. Pieteicējas ieskatā nav izšķirošas nozīmes, vai pareizs ir atbildētāju viedoklis par to, ka būtu jauns atbalsts, kurš noteikts ar tiesas spriedumu, vai pieteicējas viedoklis, ka tas ir pastāvošs atbalsts, jo tas būtu jāsaskaņo ar Eiropas Komisiju pēc 2007.gada 1.jūlija vai iestāšanās procesā.

[9.4] Ar tiesas spriedumiem ir atzīts, ka Komisija ir rīkojusies patvaļīgi un prettiesiski. Komisija savas rīcības prettiesiskumu nekad nav attaisnojusi ar to, ka atbalsts nav bijis saskaņots. Šāds arguments par atbalsta saskaņošanu ir izvirzīts tikai lietās, kur tika pieteikti kompensācijas prasījumi. Saskaņošanas pienākums ir nacionālās valsts, nevis pieteicējas pienākums. Valsts nevar atsaukties uz to, ka savas saistības tā nepildīs, tādēļ ka tā nav veikusi tai noteikto pienākumu (ja tāds bija jāveic).

Valsts nav veikusi saskaņošanu ar Eiropas Komisiju, jo neuzskatīja tās shēmu par atbalsta shēmu. Atbilstoši Ekonomikas ministrijas norādītajām atsaucēm tikai pēc Eiropas Savienības tiesas 2008.gada sprieduma ir mainījusies pieeja.

[9.5] Ekonomikas ministrijas lēmumi par pārkompensāciju ir pieņemti attiecībā uz tiem atbalsta pasākumiem, kas saskaņoti ar Eiropas Komisijas lēmumu SA.43140, taču tie neskar pieteikumā ietvertos prasījumus. Noteikumi Nr.262 nosaka iekšējās peļņas normu 9 %, tā ir noteikta uz Ministru kabineta noteikumiem attiecināmo atbalsta periodu. Neviens normatīvais akts neparedz, ka iekšējās peļņas norma 9 % apmērā būtu attiecināma uz periodu pirms Eiropas Komisijas lēmumā SA.43140 norādītās saskaņotās atbalsta shēmas ieviešanas.

Pieteicēja uztur viedokli, ka ar tiesas spriedumu netiks piešķirts jauns atbalsts, bet atbalsts ir uzskatāms par pastāvošu atbalstu, un iepirkuma cenas maiņa nav uzskatāma par pastāvošā atbalsta grozījumiem. Tiesības pārdot elektroenerģiju par likumā noteikto cenu pieteicējai ir piešķirtas uz likuma pamata vēlākais 2003.gada 1.janvārī, kad bija jāuzsāk hidroelektrostaciju ekspluatācija. Pēc minētā termiņa nevienai elektrostacijai uz Enerģētikas likuma pamata nevarēja vairs tikt piešķirts obligātais iepirkums. Pieteikumā ietvertais prasījums izmaksāt starpību starp faktiski samaksāto iepirkuma cenu un cenu, kas pieteicējai bija noteikta ar likumu, nepārkāpj Līguma par Eiropas Savienības darbību 108.panta 3.punktu, jo šie prasījumi attiecas uz valsts pienākuma izpildi, ko tā uzņēmusies pirms Latvijas Republikas iestāšanās Eiropas Savienībā.

[10] Pieteicēja 2019.gada 18.jūnija iesniegumā precizējusi prasījumu (lietas 2.sējuma 38.-39. un 45.lapa), norādot, ka tai radītie mantiskie zaudējumi ir 6692,56 lati jeb 9522,65 euro.

Motīvu daļa

[11] Ievērojot pieteicējas 2019.gada 18.jūnija lūgumu izskatīt lietu rakstveida procesā (lietas 2.sējuma 41.lapa), kā arī to, ka lietā ir pietiekami materiāli tās izspriešanai, tostarp nav nepieciešams šai lietai pievienot pieteicējas norādītos citā lietā Nr.A43007911 pievienotos materiālus, lieta saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 112.1panta pirmo daļu un 107.panta trešo daļu tiek izskatīta rakstveida procesā.

[12] Pārbaudījusi lietas materiālus, apgabaltiesa atzīst, ka pieteikums ir apmierināms daļā.

[13] Pieteicēja prasa atlīdzināt mantiskos zaudējumus 9522,65 euro apmērā, kas tai radušies par laika periodu no 2006.gada 1.marta līdz 2007.gada 31.decembrim sakarā ar to, ka Komisija prettiesiski savlaicīgi nebija izdevusi administratīvo aktu par elektroenerģijas realizācijas vidējā tarifa noteikšanu.

[14] Administratīvā procesa likuma 92.pants noteic, ka ikviens ir tiesīgs prasīt atbilstīgu atlīdzinājumu par mantiskajiem zaudējumiem, kas viņam nodarīts ar administratīvo aktu vai iestādes faktisko rīcību.

Zaudējumu atlīdzināšanas likuma 7.panta pirmā daļa noteic, ka mantiskais zaudējums šā likuma izpratnē ir katrs mantiski novērtējams pamatums, kas cietušajam radies ar iestādes prettiesiska administratīvā akta vai prettiesiskas faktiskās rīcības dēļ. Atbilstoši likuma 4.panta pirmajā daļā noteiktajam iestāde zaudējumu var nodarīt ar darbību, izdodot prettiesisku administratīvo aktu vai veicot prettiesisku faktisko rīcību, vai arī ar bezdarbību, ja iestādei bija pienākums rīkoties, bet tā prettiesiski nav rīkojusies.

Šā likuma 6.panta pirmā daļa noteic, ka tiesības uz zaudējuma atlīdzinājumu rodas, ja starp iestādes prettiesisko rīcību un cietušajam nodarīto zaudējumu pastāv tieša cēloņsakarība – objektīva saikne starp iestādes rīcību un tās radītajām laika ziņā sekojošām zaudējumu nodarošām sekām, proti, minētā rīcība rada un nosaka šo seku iestāšanās reālu iespēju, un ir galvenais faktors, kas nenovēršami radījis šīs sekas.

[15] Apgabaltiesa ņem vērā, ka Komisijas pienākumu atlīdzināt zaudējumus par laiku, kurā tā prettiesiski nebija noteikusi tarifus, kā arī tiesību normu piemērošanas jautājumus zaudējumu apmēra noteikšanā Senāts jau ir vērtējis analoģiskās lietās (ierosinātas pēc citu hidroelektrostaciju īpašnieku pieteikumiem), tostarp izvērtējot atbildētājas iestāžu argumentus un Senāta spriedumos izteiktās atziņas (sk. Senāta 2018.gada 7.februāra spriedumu lietā Nr.SKA-1/2018 un 2018.gada 13.aprīļa spriedumu lietā Nr.SKA-2/2018) ir ievērojamas arī šajā lietā. Šajā lietā lietas dalībnieki ir izteikuši pēc būtības analoģiskus apsvērumus, tāpēc apgabaltiesai nav pamata šajā lietā saistībā ar attiecīgo tiesību normu piemērošanu nonākt pie citiem secinājumiem.

[16] Komisijas pienākums (kompetence) izdot administratīvo aktu par elektroenerģijas realizācijas vidējā tarifa noteikšanu un Komisijas rīcības prettiesiskums, jau 2006.gadā nenosakot tarifu, ir konstatēts ar spēkā stājušos Administratīvās apgabaltiesas 2008.gada 26.septembra spriedumu lietā Nr.A42379306 (atstāts spēkā ar Senāta 2010.gada 11.marta spriedumu lietā Nr.SKA-6/2010; sk. Senāta 2018.gada 7.februāra sprieduma lietā Nr.SKA-1/2018 8. un 17.punktu un 2018.gada 13.aprīļa sprieduma lietā Nr.SKA-2/2018 15.punktu).

No administratīvās lietas Nr.A42379306 un Senāta atziņām (sal. sk. Senāta 2013.gada 22.marta lēmumu lietā Nr.SKA-426/2013) izriet, ka Komisijā un pēc tam tiesā ar lūgumu izdot attiecīgo administratīvo aktu vērsusies Biedrība savu biedru interesēs.

Administratīvā apgabaltiesa konstatē, ka pieteicēja 2006.gadā bija Biedrības biedre (sk. lietas 1.sējuma 41. un 44.lapu).

Līdz ar to saskaņā ar Zaudējumu atlīdzināšanas likuma 4.panta pirmo daļu pieteicējai ir tiesības prasīt to zaudējumu atlīdzinājumu, kas tai nodarīti ar Komisijas bezdarbību, neizdodot attiecīgo administratīvo aktu.

[17] Pieteicēja savu prasījumu par mantisko zaudējumu atlīdzinājumu pamato ar starpību starp cenu, ko attiecīgajā laika periodā obligātā iepirkuma ietvaros ir samaksājis publiskais tirgotājs, un cenu, par kādu būtu bijis jāiepērk elektroenerģija publiskajam tirgotājam, ja Komisija būtu izdevusi attiecīgu administratīvo aktu un noteikusi elektroenerģijas vidējo realizācijas tarifu.

Novērtējot, vai tarifu nenoteikšana bija cēlonis pieteicējai radītiem mantiskajiem zaudējumiem, un kāds ir šo zaudējumu apmērs, noskaidrojams, kāds tarifs būtu bijis jānosaka.

[18] Senāts analoģiskās lietās, atsaucoties uz Satversmes tiesas atziņām, norādījis, ka Elektroenerģijas tirgus likuma 30.panta pirmā daļa paredzēja tiesības noteiktām elektroenerģijas ražotāju grupām pārdot elektroenerģiju publiskajam tirgotājam atbilstoši tiem nosacījumiem par cenu, kāda uz tiem attiecās šā likuma spēkā stāšanās brīdī. Tas nozīmē, ka attiecībā uz pieteicēju ir piemērojams agrāk spēkā esošā Enerģētikas likuma 40.panta pirmajā daļā paredzētais cenas noteikšanas mehānisms. Satversmes tiesa atzina, ka Elektroenerģijas tirgus likuma 30.pants paredz vienādas garantijas visiem ražotājiem, kas elektroenerģijas ražošanai izmanto atjaunojamos energoresursus un kas darbību uzsākuši pirms šā likuma spēkā stāšanās. Likumdevējs nav nošķīris ražotājus, kuri elektroenerģiju ražo vēja elektrostacijās, un pārējiem ražotājiem nav paredzējis nelabvēlīgāku tiesisko regulējumu. Savukārt Ministru kabinets ar saviem noteikumiem nevar sašaurināt tās tiesiskās garantijas, kuras likumdevējs ir noteicis likumā. No minētā secināms, ka pieteicējai bija tiesības pārdot elektroenerģiju publiskajam tirgotājam atbilstoši Enerģētikas likuma 40.panta pirmajā daļā noteiktajam – atbilstoši divkāršam elektroenerģijas realizācijas vidējam tarifam, un Komisijai bija kompetence noteikt elektroenerģijas realizācijas vidējo tarifu (sal. sk. Senāta 2018.gada 7.februāra sprieduma lietā Nr.SKA-1/2018 6.-8.punktu un tajā norādīto Satversmes tiesas lēmumu, un 2018.gada 13.aprīļa sprieduma lietā Nr.SKA-2/2018 16.-18.punktu).

Tāpat attiecībā uz Komisijas tiesībām noteikt elektroenerģijas realizācijas vidējo tarifu no Senāta atziņām analoģiskās lietās izriet, ka Komisijai nebija tiesības pēc saviem ieskatiem noteikt elektroenerģijas realizācijas vidējo tarifu, būtībā revidējot Elektroenerģijas tirgus likuma 30.panta piemērošanas apjomu attiecībā uz mazajām hidroelektrostacijām un izdarot lietderības apsvērumus par to, kādu cenu labāk būt noteikt atkarībā no ražotāja izmaksām. Senāts atzinis, ka noteikumos Nr.503, Ministru kabineta 2009.gada 24.februāra noteikumos Nr.198 „Noteikumi par elektroenerģijas ražošanu, izmantojot atjaunojamos energoresursus un cenu noteikšanas kārtību" (turpmāk – noteikumi Nr.198), kā arī noteikumos Nr.262 ietvertais elektroenerģijas realizācijas vidējā tarifa jēdziena skaidrojums, ka tas ir elektroenerģijas tirdzniecības vidējais tarifs saistītajiem lietotājiem, pēc analoģijas ir piemērojams arī attiecībā uz hidroelektrostacijām un arī attiecībā uz neilgo laikaposmu pirms attiecīgo noteikumu pieņemšanas (sal. sk. Senāta 2018.gada 7.februāra sprieduma lietā Nr.SKA-1/2018 9.-14.punktu un tajā norādīto Satversmes tiesas lēmumu, un Senāta 2018.gada 13.aprīļa sprieduma lietā Nr.SKA-2/2018 19.-21.punktu).

Pieteicēja prasa zaudējumu atlīdzību arī par periodu no 2006.gada 1.aprīļa. Atbilstoši publiski pieejamai informācijai (Ekonomikas ministrijas mājaslapā pieejamais elektrostaciju saraksts, kurām tiek piemērots cenas diferencēšanas koeficients pārkompensācijas novēršanai, https://www.em.gov.lv/lv/nozares_politika/atjaunojama_energija_un_kogeneracija/elektroenergijas_razotaju_parkompensacijas_izvertesana/) pieteicējas hidroelektrostacijas ekspluatācijas sākuma datums ir 1998.gada 31.marts. Tātad pieteicēja prasa zaudējumu atlīdzinājumu arī par periodu, kad bija jau pagājis Enerģētikas likuma 40.panta pirmās daļas pirmajā teikumā noteiktais astoņu gadu periods no attiecīgās elektrostacijas ekspluatācijas sākuma. Enerģētikas likuma 40.panta pirmās daļas otrais teikums paredzēja, ka pēc minētā astoņu gadu perioda iepirkuma cenu nosaka regulators.

Komisija citā analoģiskā lietā paskaidrojusi, ka, lai noteiktu cenu, par kuru iepērk elektroenerģiju gan minēto astoņu gadu periodā, gan pēc tā, bija pieņēmusi 2004.gada 4.augusta lēmumu Nr.195, ar kuru noteica elektroenerģijas realizācijas vidējo tarifu – 0,03435 Ls/kWh (sk. Administratīvās apgabaltiesas 2019.gada 27.jūnija sprieduma lietā Nr.A43007611 19.punktu).

Tādējādi gan Enerģētikas likuma 40.panta pirmajā teikumā noteiktajā astoņu gadu periodā, gan pēc tā beigām tika piemērots viens un tas pats cenas noteikšanas mehānisms, ar atšķirību, ka pēc astoņu gadu perioda cena netika noteikta divkāršā tarifa apmērā.

Ievērojot minēto, apgabaltiesa atzīst, ka, nosakot zaudējumu apmēru, vērā ņemami elektroenerģijas tirdzniecības vidējā tarifa saistītajiem lietotājiem rādītāji, kas atbilstoši noteikumiem Nr.503 un noteikumiem Nr.198 aprēķināmi, izmantojot datus par publiskā tirgotāja pusgada faktiskajiem elektroenerģijas tirdzniecības apjomiem un ieņēmumiem no elektroenerģijas tirdzniecības saistītajiem lietotājiem.

[19] AS „Latvenergo" ir sniegusi informāciju par saistītajiem lietotājiem piegādāto elektroenerģiju un ieņēmumiem par attiecīgajiem periodiem (lietas

1.sējuma 91.lapa).

Apgabaltiesa, pārbaudot pieteicējas aprēķinus par radīto zaudējumu apmēru (lietas 2.sējuma 45.lapa), atzīst, ka pieteicēja aprēķinos iekļāvusi pareizus datus par AS „Latvenergo" tirdzniecības apjomiem un ieņēmumiem konkrētos periodos, kas sakrīt ar AS „Latvenergo" sniegto informāciju.

Atbilstoši noteikumu Nr.198 58.punktam elektroenerģijas realizācijas vidējo tarifu saistītajiem lietotājiem aprēķina, ņemot vērā publiskā tirgotāja pusgada (kas ir laika posms no janvāra līdz jūnijam un no jūlija līdz decembrim) faktiskos elektroenerģijas tirdzniecības apjomus un ieņēmumus no elektroenerģijas tirdzniecības saistītajiem lietotājiem, kas stājas spēkā trīs mēnešus pēc katra pusgada. Tas nozīmē, ka, piemēram, dati par 2005.gada 1.pusgadu stājas spēkā 2005.gada 1.oktobrī, bet dati par 2005.gada 2.pusgadu – 2006.gada 1.aprīlī. Pieteicēja zaudējumu aprēķinā ir ņēmusi vērā šos periodus.

Proti, par periodu no 2006.gada 1.marta līdz 31.martam pieteicēja, ieņēmumus dalot ar tirdzniecības apjomiem, pamatoti aprēķinājusi elektroenerģijas realizācijas vidējo tarifu saistītajiem lietotājiem 0,034197395 latus (divkāršs apmērs saskaņā ar Enerģētikas likuma 40.panta pirmo daļu – 0,068394789 lati), ņemot vērā datus par AS „Latvenergo" tirdzniecības apjomiem un ieņēmumiem par periodu no 2005.gada 1.janvāra līdz 30.jūnijam t.i., 100 954 129 lati par 2 952 100 017 kWh.

Par periodu no 2006.gada 1.aprīļa līdz 30.septembrim aprēķināts tarifs 0,03411189 lati, ņemot vērā datus par periodu no 2005.gada 1.jūlija līdz 31.decembrim, t.i., 99 884 725 lati par 2 928 149 834 kWh.

Par periodu no 2006.gada 1.oktobra līdz 2007.gada 31.martam aprēķināts tarifs 0,035554506 lati, ņemot vērā datus par periodu no 2006.gada 1.janvāra līdz 30.jūnijam, t.i., 114 897 432 lati par 3 231 585 665 kWh.

Par periodu no 2007.gada 1.aprīļa līdz 30.septembrim aprēķināts tarifs 0,036680271 lats, ņemot vērā datus par periodu no 2006.gada 1.jūlija līdz 31.decembrim, t.i., 112 326 564 lati par 3 062 315 524 kWh.

Par periodu no 2007.gada 1.oktobra līdz 2008.gada 31.martam aprēķināts tarifs 0,043227193 lati, ņemot vērā datus par periodu no 2007.gada 1.janvāra līdz 30.jūnijam, t.i., 145 308 346 lati par 3 361 503 135 kWh.

[20] Pieteicēja ir iesniegusi aktus, kas parakstīti arī AS „Latvergo" vārdā, par pieteicējas realizēto elektroenerģiju AS „Latvenergo" par periodu no 2006.gada 1.marta līdz 2008.gada 31.martam (lietas 1.sējuma 10.-28.lapa).

Pieteicējas aprēķinā iekļautā informācija par pieteicējas publiskajam tirgotājam realizētās elektroenerģijas apjomiem atbilst pieteicējas iesniegtajos aktos, kas parakstīti arī AS „Latvenergo" vārdā, norādītajai AS „Latvenergo" sistēmā nodotās aktīvās enerģijas summai attiecīgajos periodos, izņemot par periodu no 2007.gada 1.aprīļa līdz 2007.gada 30.septembrim, par kuru pieteicēja aprēķinā uzrādījusi 504 473 nodotās kWh, bet atbilstoši aktiem (lietas 1.sējuma 20.-25.lapa) faktiski nodotas 504 518 kWh (starpība 45 kWh), kā arī par periodu no 2007.gada 1.oktobra līdz 2008.gada 31.martam, par kuru pieteicēja aprēķinā uzrādījusi 536 027 nodotās kWh, bet atbilstoši aktiem (lietas 1.sējuma 26.-28.lapa) faktiski nodotas 535 027 kWh (atšķirība par 1000 kWh).

[21] Apgabaltiesa atzīst, ka pieteicēja par periodu no 2006.gada 1.marta līdz 31.martam pamatoti aprēķinu rezultātā iegūto elektroenerģijas realizācijas vidējo tarifu divkāršā apmērā attiecinājusi uz pieteicējas publiskajam tirgotājam pārdotās elektroenerģijas apjomiem un iegūto rezultātu salīdzinājusi ar summu, ko pieteicēja ieguvusi, pārdodot to pašu elektroenerģijas daudzumu par cenu 0,0687 lati, kas aprēķināta, ņemot vērā ar Komisijas 2004.gada 4.augusta lēmumu Nr.195 noteikto elektroenerģijas realizācijas vidējo tarifu 0,03435 lati.

Tādējādi par periodu no 2006.gada 1.marta līdz 31.martam pieteicējas publiskajam tirgotājam realizēto elektroenerģiju 15 706 kWh pieteicējai vajadzēja realizēt par 1074,21 latu (15 706 x 0,068394789), nevis par 1079,00 latiem. Līdz ar to pieteicēja par šo periodu saņēmusi par 4,79 latiem vairāk nekā tad, ja elektroenerģijas realizācijas cena būtu aprēķināta saskaņā ar šajā lietā nosakāmo elektroenerģijas realizācijas vidējo tarifu.

Par tālākajiem periodiem pieteicēja pamatoti aprēķinos nav ietvērusi divkāršo tarifu, jo bija pagājis Enerģētikas likuma 40.panta pirmās daļas pirmajā teikumā noteiktais astoņu gadu periods no elektrostacijas ekspluatācijas sākuma.

Par periodu no 2006.gada 1.aprīļa līdz 30.septembrim realizēto elektroenerģiju 273 262 kWh pieteicējai vajadzēja realizēt par 9321,48 latiem (273 262 x 0,03411189), nevis par 9509,98 latiem. Līdz ar to pieteicēja par šo periodu saņēmusi par 65,07 latiem vairāk nekā tad, ja elektroenerģijas realizācijas cena būtu aprēķināta saskaņā ar šajā lietā nosakāmo elektroenerģijas realizācijas vidējo tarifu.

Par periodu no 2006.gada 1.oktobra līdz 2007.gada 31.martam realizēto elektroenerģiju 687 785 kWh pieteicējai vajadzēja realizēt par 24 453,86 latiem (687 785 x 0,035554506), nevis par 23 625, 41 latu. Starpība 828,44 lati.

Par periodu no 2007.gada 1.aprīļa līdz 30.septembrim realizēto elektroenerģiju 504 473 kWh (atbilstoši lietā esošajiem aktiem faktiski realizēts par 45 kWh vairāk) pieteicējai vajadzēja realizēt par 18 504,21 latu (504 473 x 0,036680271), nevis par 17 328,65 latiem. Starpība 1175,56 lati.

Tā kā pieteicēja nav aprēķinājusi un neprasa atlīdzinājumu attiecībā par šajā periodā realizēto elektroenerģiju 45 kWh, apgabaltiesai šo elektroenerģijas apjomu iekļaut aprēķinā prasījuma robežās nav pamata, turklāt šis apjoms ir tik niecīgs, kas aprēķinu tikpat kā nevar ietekmēt.

Savukārt par periodu no 2007.gada 1.oktobra līdz 2007.gada 31.decembrim faktiski realizēto elektroenerģiju, ko apstiprina akti (lietas 1.sējuma 26.-28.lapa) 535 027 kWh (aprēķinā kļūdaini iekļautas 536 027 kWh, atbilstoši lietā esošajiem aktiem faktiski realizēts par 1000 kWh mazāk) pieteicējai vajadzēja realizēt par 23 127,72 latiem (535 027 x 0,043227193) (pieteicējas aprēķinā – 23 170, 94), nevis par 18 378,18 (pieteicējas aprēķinā – 18 412,53) latiem. Starpība 4749,54 lati (pieteicējas aprēķinā – 4758,42 lati).

Tādējādi prasījuma robežās par minētajiem periodiem kopā, tostarp ņemot vērā periodus, kuros izveidojās pārmaksa, veidojas starpība 6683,68 (nevis 6692,56) latu apmērā, kuru pieteicēja nav saņēmusi, bet kuru tai vajadzēja saņemt. Ievērojot minēto, apgabaltiesa atzīst, ka pieteicējai tādējādi radīti zaudējumi 6683,68 latu jeb 9510,02 euro apmērā.

[22] Apgabaltiesa konstatē, ka starp pieteicējai radītajiem zaudējumiem un Komisijas prettiesisko rīcību pastāv tieša cēloņsakarība (Zaudējumu atlīdzināšanas likuma 6.panta pirmā daļa). Proti, Komisijas rīcība, nenosakot elektroenerģijas realizācijas vidējo tarifu, tiešā veidā ietekmējusi cenu, par kādu pieteicēja pārdevusi elektroenerģiju publiskajam tirgotājam, jo elektroenerģijas realizācijas vidējais tarifs tiek izmantots, aprēķinot cenu, par kādu publiskais tirgotājs iepērk elektroenerģiju no ražotājiem.

Zaudējumu atlīdzinājumu kontekstā apgabaltiesa atzīst par nepamatotiem Komisijas un Ekonomikas ministrijas apsvērumus, ka pieteicēja nav pierādījusi sasaisti ar elektroenerģijas ražošanas izmaksām, un samērīga apmēra atrautās peļņas esību. Kā jau apgabaltiesa norādīja iepriekš, no tiesību normām izriet, ka cena, par kādu pieteicējai bija tiesības pārdot elektroenerģiju publiskajam tirgotājam, nebija nosakāma atbilstoši konkrētās personas ražošanas faktiskajām izmaksām un noteiktam peļņas apjomam. Līdz ar to šādus nosacījumus nav pamats ņemt vērā, vērtējot pieteicējas tiesības uz zaudējumu atlīdzību.

Izvērtējot pieteicējas līdzatbildību, apgabaltiesa nekonstatē Zaudējumu atlīdzināšanas likuma 10.pantā minētos apstākļus, kas liegtu pieteicējai saņemt zaudējuma atlīdzinājumu. Apgabaltiesa atzīst, ka pieteicēja (ar Biedrības starpniecību) darījusi visu iespējamo, lai zaudējumu novērstu vai samazinātu. Proti, tā kā pieteicējai radītie zaudējumi ir tiešā cēloniskā sakarībā ar Komisijas pienākumu noteikt elektroenerģijas realizācijas vidējo tarifu,

vienīgais veids, kā pieteicēja šo zaudējumu varēja novērst vai samazināt, ir vērsties pie Komisijas un vērst uzmanību uz tās pienākumu noteikt elektroenerģijas realizācijas vidējo tarifu, ko pieteicēja arī darījusi.

Saskaņā ar Elektroenerģijas tirgus likuma 30.panta pirmo daļu (spēkā līdz 2014.gada 31.decembrim) ražotāji, kas elektroenerģijas ražošanai izmantoja atjaunojamos energoresursus un darbību bija uzsākuši pirms šā likuma stāšanās spēkā, varēja pārdot elektroenerģiju publiskajam tirgotājam atbilstoši tiem nosacījumiem par darbības režīmu, iepirkuma termiņiem un cenu, kādi uz tiem attiecās šā likuma spēkā stāšanās brīdī. Tādējādi tas bija tieši likumdevēja mērķis – saglabāt iepriekš atbilstoši Enerģētikas likumam piešķirtās tiesības (sk. Satversmes tiesas 2019.gada 18.aprīļa sprieduma lietā Nr.2018-16-03 15.3.punktu). Tiesību normas nenoteica ražotājam pienākumu pāriet uz jauno atbalstu, proti, noteiktā termiņā pieteikties valsts atbalsta saņemšanai saskaņā ar Elektroenerģijas tirgus likuma 29.pantu, atsakoties no tiesībām, kas tam noteiktas atbilstoši Elektroenerģijas tirgus likuma 30.panta pirmajai daļai un Enerģētikas likumam.

Ievērojot minēto, pieteicējai nebija pienākuma pāriet uz jauno valsts atbalstu. Turklāt nav pamata prasīt, lai pieteicēja izdarītu tiesiskuma principam pretēju pieņēmumu, ka Komisija neievēros tiesību normās noteikto un pieteicējai turpmāk netiks nodrošinātas tiesības pārdot elektroenerģiju publiskajam tirgotājam atbilstoši Enerģētikas likuma 40.panta pirmajā daļā noteiktajam – atbilstoši divkāršam elektroenerģijas realizācijas vidējam tarifam. Līdz ar to apgabaltiesa atzīst, ka apstāklis, ka pieteicēja uzreiz nav pieteikusies atbalsta saņemšanai, pamatojoties uz Elektroenerģijas tirgus likuma 29.pantu, nav atzīstams par tādu, kas liedz pieteicējai pilnībā vai daļā saņemt zaudējuma atlīdzinājumu.

Apgabaltiesa arī atzīst, ka atlīdzināšanas pienākumu vairs nav iespējams izpildīt, atjaunojot stāvokli, kāds pastāvēja pirms zaudējuma nodarīšanas (Administratīvā procesa likuma 94.panta ceturtā daļa), jo Komisija nevar noteikt tarifu ar atpakaļejošu datumu, jo tas tādā gadījumā saistītu citas ar šo lietu nesaistītas personas (piemēram, publisko tirgotāju). Līdz ar to ir pamats atlīdzinājuma noteikšanai naudā.

[23] Ievērojot minēto, apgabaltiesa atzīst, ka Komisija ar prettiesisko rīcību, atbilstoši likuma prasībām nenosakot elektroenerģijas realizācijas vidējo tarifu, ir nodarījusi zaudējumus pieteicējai 9510,02 euro apmērā, kas šādā apmērā pieteicējai ir atlīdzināmi.

Atbilstoši likuma „Par sabiedrisko pakalpojumu regulatoriem" 7.pantā noteiktajam Komisija ir institucionāli un funkcionāli neatkarīgs, pilntiesīgs, autonoms publisko tiesību subjekts un patstāvīgs sava likumā apstiprinātā budžeta izpildē (panta otrā daļa), tā ir atvasināta publisko tiesību juridiskā persona, kurai ir sava manta, patstāvīga bilance un konts Valsts kasē (panta sestā daļa). Saskaņā ar minētā likuma 12.pantā noteikto Komisija ir atbildīga par savas darbības likumību, bet zaudējumus, kas radušies tās prettiesiska lēmuma vai prettiesiska administratīvā akta dēļ, atlīdzina normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā. Zaudējumu atlīdzināšanas likuma 20.panta septītā daļa noteic, ka zaudējumu atlīdzina no attiecīgās atvasinātas publisko tiesību juridiskās personas budžeta, ja to radījusi pastarpinātās pārvaldes iestādes rīcība, pildot atvasinātas publisko tiesību juridiskās personas autonomās funkcijas vai uzdevumus. Līdz ar to zaudējums atlīdzināms no Komisijas budžeta.

[24] Lai gan apgabaltiesa ir atzinusi, ka no nacionālajām tiesību normām par zaudējumu atlīdzinājumu izriet pieteicējas tiesības saņemt mantisko zaudējumu atlīdzinājumu konkrētajā apmērā, papildus ir vērtējams, vai ar šādu zaudējumu atlīdzinājumu tiek sniegts valsts atbalsts.

Līguma par Eiropas Savienības darbību 107.panta 1.punkts noteic, ka, ja vien šis līgums un Līgums par Eiropas Savienību neparedz ko citu, ar iekšējo tirgu nav saderīgs nekāds atbalsts, ko piešķir dalībvalstis vai ko jebkādā citā veidā piešķir no valsts līdzekļiem un kas rada vai draud radīt konkurences izkropļojumus, dodot priekšroku konkrētiem uzņēmumiem vai konkrētu preču ražošanai, ciktāl tāds atbalsts iespaido tirdzniecību starp dalībvalstīm.

Valsts atbalsta jēdziens Līguma par Eiropas Savienības darbību 107.panta 1.punkta izpratnē pastāv, ja tas vienlaikus atbilst visām minētajā normā norādītajām pazīmēm. Tās ir skaidri formulētas arī šobrīd spēkā esošā Komercdarbības atbalsta kontroles likuma 5.pantā:

1) finansiālo palīdzību tieši vai pastarpināti sniedz no valsts, pašvaldības, Eiropas Savienības vai citiem publiskiem līdzekļiem, un valsts institūcijām ir kontrolējoša ietekme pār finanšu līdzekļiem;

2) komercsabiedrība veic saimniecisko darbību un attiecībā uz saimniecisko darbību iegūst ekonomiskas priekšrocības, kādas tā nevarētu iegūt, ja komercdarbības atbalsts netiktu sniegts;

3) finansiālā palīdzība neattiecas uz visām komercsabiedrībām vienādi, bet ir paredzēta komercsabiedrībām atkarībā no to lieluma, darbības veida vai atrašanās vietas, kā arī citiem diferencējošiem kritērijiem vai arī ir paredzēta tikai konkrētai komercsabiedrībai;

4) finansiālā palīdzība ietekmē tirdzniecību un izkropļo konkurenci Eiropas Savienības iekšējā tirgū.

Pieteicēja veic saimniecisko darbību, un prasītais mantisko zaudējumu atlīdzinājums ir radies saistībā ar pieteicējas veikto saimniecisko darbību.

Saskaņā ar Elektroenerģijas tirgus likuma 30.panta pirmo daļu (kas bija spēkā no 2005.gada 8.jūnija līdz 2015.gada 1.janvārim) attiecībā uz pieteicēju bija piemērojams agrāk spēkā esošā Enerģētikas likuma 40.panta pirmajā daļā paredzētais cenas noteikšanas mehānisms, atbilstoši kuram saražoto elektroenerģiju pirka publiskais tirgotājs par obligātu iepirkuma cenu, kas ir augstāka par tirgus cenu, un šāda iepirkuma izmaksas sedza visi elektroenerģijas gala lietotāji Latvijā. Šādā gadījumā ir uzskatāms, ka priekšrocības tiek piešķirtas, izmantojot valsts jeb publiskos līdzekļus (sal. Eiropas Komisijas lēmuma SA.43140 11., 63. un 64.punktu un Eiropas Komisijas paziņojumu par līguma par Eiropas Savienības darbību 107.panta 1.punktā minēto atbalsta jēdzienu (2016/C262/01) 48. un 65.punktu un tajā norādīto judikatūru). Šobrīd pieteicēja prasa mantisko zaudējumu atlīdzinājuma veidā izmaksāt to summu, ko tā nepamatoti savlaicīgi nav saņēmusi atbilstoši minētajām tiesību normām. Kā jau apgabaltiesa atzina iepriekš, šādi zaudējumi atlīdzināmi no Komisijas budžeta. Tādējādi, izpildot apgabaltiesas spriedumu un izmaksājot pieteicējai atlīdzinājumu, tiks izmantoti valsts (publiskie) līdzekļi.

Paredzot tiesību normās šādu īpašu cenas noteikšanas mehānismu, tiek piešķirtas selektīvas ekonomiskas priekšrocības uzņēmumiem, kas darbojas konkrētā nozarē un ražo elektroenerģiju no atjaunojamiem energoresursiem, jo principā garantē tiem konkrētu cenu par saražoto elektroenerģiju, lai gan tirgus cena ir zemāka. Arī izmaksājot pieteicējai zaudējumu atlīdzinājumu, pieteicējai tiktu sniegtas šādas ekonomiskās priekšrocības kā atjaunojamās elektroenerģijas ražotājam. Turklāt konkrētas zaudējumu atlīdzināšanas lietas ietvaros zaudējumu atlīdzinājums tiek piešķirts tikai pieteicējai. Proti, šobrīd saņemot zaudējumu atlīdzinājumu par konkrētu laika posmu pagātnē un tajā pārdotās elektroenerģijas apjomu, pieteicēja iegūtu selektīvu priekšrocību, salīdzinot ar citiem uzņēmumiem, no kuriem tajā pašā laika posmā pagātnē tika iepirkta elektroenerģija par citu cenu un kuri tāpat kā pieteicēja turpina darbību šajā nozarē.

Satversmes tiesa konstatējusi, ka Latvijas elektroenerģijas tirgus liberalizācija Latvijā uzsākta, atbilstoši Elektroenerģijas tirgus likuma pārejas noteikumu 1. un 2.punktam no 2007.gada 1.jūlija nodrošinot sadales sistēmas operatora neatkarību un paredzot elektroenerģijas galalietotājiem, kam ir pieslēgums sadales sistēmai, tiesības mainīt elektroenerģijas tirgotāju (elektroenerģijas piegādātāju). Elektroenerģijas tirgus liberalizācija paredz brīvu konkurenci un tādējādi veicina ekonomiski pamatotas elektroenerģijas cenas veidošanos. Brīva tirgus apstākļos valsts piešķirts atbalsts elektroenerģijas ražotājiem var apdraudēt arī konkurenci Eiropas Savienības iekšējā tirgū (sk. Satversmes tiesas 2019.gada 18.aprīļa sprieduma lietā Nr.2018-16-03 15.2.punktu).

Arī Eiropas Komisijas lēmuma SA.43140 3.1.apakšpunktā (62.apsvērums) norādīts, ka Latvijas elektroenerģijas tirgus tika liberalizēts 2007.gadā un elektroenerģijas ražotāji ir iesaistīti tirdzniecībā starp dalībvalstīm, līdz ar to atbalsta saņēmējiem piešķirtā priekšrocība, visticamāk, kropļo konkurenci

un ietekmē tirdzniecību starp dalībvalstīm.

Tādējādi nav šaubu, ka kopš 2007.gada 1.jūlija elektroenerģijas ražotāji ir iesaistīti tirdzniecībā starp dalībvalstīm.

Vienlaikus bez ievērības nav atstājams, ka Elektroenerģijas tirgus likums (stājās spēkā 2005.gada 8.jūnijā) tika pieņemts, lai ieviestu Latvijas nacionālajā regulējumā Eiropas Parlamenta un Padomes 2003.gada 26.jūnija Direktīvas 2003/54/EK par kopīgiem noteikumiem attiecībā uz elektroenerģijas iekšējo tirgu un par Direktīvas 96/92/EK atcelšanu regulējumu. Viens no galvenajiem Direktīvas 2003/54/EK nosacījumiem paredz, ka lietotājam ir tiesības brīvi izvēlēties savu piegādātāju. Saskaņā ar Elektroenerģijas tirgus likuma 35.panta pirmo un otro daļu elektroenerģijas galalietotājam ir tiesības mainīt elektroenerģijas tirgotāju. Tāpat minētā likuma 27.pants paredzēja, ka elektroenerģijas cenu nosaka ražotāji, tirgotāji un lietotāji, savstarpēji vienojoties, izņemot šajā likumā paredzētos gadījumus. Lai nodrošinātu pakāpenisku elektroenerģijas tirgus liberalizāciju mazaizsargātām gala patērētāju grupām, Elektroenerģijas tirgus likuma pārejas noteikumu 2.punkts noteica, ka šā likuma 35.panta otrā daļa attiecībā uz mājsaimniecības lietotājiem stājas spēkā 2007.gada 1.jūlijā. Savukārt šā likuma 35.panta pirmajai daļai un otrajai daļai attiecībā uz elektroenerģijas galalietotājam, kam ir pieslēgums pārvades sistēmai vai kam ir pieslēgums sadales sistēmai, bet kas nav mājsaimniecības, attiecībā uz tiesībām bez ierobežojumiem mainīt elektroenerģijas tirgotāju pārejas noteikumi netika noteikti. Minētais norāda, ka arī pirms 2007.gada 1.jūlija nepastāvēja juridisku šķēršļu daļai galalietotājiem izvēlēties elektroenerģijas tirgotāju.

Turklāt atbilstoši AS „Latvenergo" 2005.gada pārskatā norādītajam, lai nodrošinātu klientus ar nepieciešamo elektroenerģijas apjomu, tā jau 2005.gadā iepirka elektroenerģiju arī no Igaunijas un Lietuvas ražotājiem (sk. https://www.latvenergo.lv/files/news/report/GP2005.pdf). AS „Latvenergo" 2007.gada pārskatā norādīts, ka 2007.gadā palielinās AS „Latvenergo" importētās un eksportētās elektroenerģijas apjomi, kas saistīts ar tirdzniecības uzsākšanu Skandināvijas elektroenerģijas biržā Nord Pool un salīdzinoši zemajām elektroenerģijas vairumtirdzniecības cenām Baltijas reģionā 2007.gada vasaras periodā, kas veicināja elektroenerģijas importu (sk. https://www.latvenergo.lv/files/text/2007_GP.pdf). Ņemot vērā, ka subsidētās elektroenerģijas iepirkums no vietējiem ražotājiem samazina iepirkuma apjomu no citu valstu ražotājiem un tirgotājiem, minētais norāda, ka arī pirms 2007.gada 1.jūlija Latvijas tirgus bija saistīts ar citiem tirgiem un šāds elektroenerģijas iepirkums ietekmēja tirdzniecību starp dalībvalstīm.

Līdz ar to apgabaltiesa uzskata, ka šobrīd šāda zaudējumu atlīdzinājuma izmaksa (tostarp par periodu pirms 2007.gada 1.jūlija) draud radīt konkurences izkropļojumu Eiropas Savienības iekšējā tirgū, jo sniedz pieteicējai priekšrocības izmantot publiskos līdzekļus enerģijas ražošanas izmaksu segšanai lielākā apmērā nekā citiem uzņēmumiem (sk. Eiropas Komisijas paziņojuma par līguma par Eiropas Savienības darbību 107.panta 1.punktā minēto atbalsta jēdzienu (2016/C262/01) 187. un 189.punktu un tajā norādīto judikatūru).

Ievērojot minēto, apgabaltiesa secina, ka konkrētā zaudējumu atlīdzinājuma izmaksa pieteicējai ir saistīta ar valsts atbalstu.

[25] Līguma par Eiropas Savienības darbību 108.panta 3.punkts aizliedz valstij īstenot valsts atbalsta pasākumus (piešķirt vai mainīt atbalstu), iekams tas nav paziņots Eiropas Komisijai un Eiropas Komisija nav pieņēmusi lēmumu par atbalsta saderību ar iekšējo tirgu.

Regulas 2015/1589 2.panta 1.punkts noteic, ka, ja regulās nav paredzēts kas cits, tad par visiem projektiem piešķirt jaunu atbalstu attiecīgā dalībvalsts laikus paziņo Eiropas Komisijai. Saskaņā ar regulas 2015/1589 3.pantu atbalstu, par kuru jāpaziņo Eiropas Komisijai, neievieš, kamēr Eiropas Komisija nav pieņēmusi lēmumu, kas atļauj šādu atbalstu, vai kamēr nav uzskatāms, ka šāds lēmums pieņemts. Regulas 2015/1589 1.panta „f" apakšpunkts noteic, ka jauns atbalsts, kas ieviests, pārkāpjot Līguma par Eiropas Savienības darbību 108.panta 3.punktu, ir nelikumīgs atbalsts.

Saskaņā ar regulas 2015/1589 1.panta „c" apakšpunktu jauns atbalsts ir jebkurš atbalsts, t.i., atbalsta shēmas un individuāls atbalsts, kas nav pastāvošs atbalsts, tostarp pastāvoša atbalsta grozījumi. Savukārt regulas 2015/1589 1.panta „b" apakšpunkts noteic, ka pastāvošs atbalsts ir:

i) neskarot (..) Čehijas Republikas, Igaunijas, Kipras, Latvijas, Lietuvas, Ungārijas, Maltas, Polijas, Slovēnijas un Slovākijas Pievienošanās akta IV pielikuma 3.punktu un papildinājumu (..), jebkāds atbalsts, kas pastāvējis pirms LESD stāšanās spēkā attiecīgajās dalībvalstīs, t. i., atbalsta programmas un individuālais atbalsts, kas ieviests pirms LESD stāšanās spēkā un ko joprojām piemēro pēc LESD stāšanās spēkā;

ii) atļauts atbalsts, t. i., atbalsta shēmas un individuāls atbalsts, ko atļāvusi Komisija vai Padome;

iii) atbalsts, ko uzskata par atļautu, ievērojot Regulas (EK) Nr.659/1999 4.panta 6.punktu vai šīs regulas 4.panta 6.punktu, vai kas atļauta pirms Regulas (EK) Nr.659/1999, bet saskaņā ar šo procedūru;

iv) atbalsts, ko uzskata par pastāvošu atbalstu saskaņā ar šīs regulas 17.pantu;

v) atbalsts, ko uzskata par pastāvošu atbalstu, jo ir iespējams konstatēt, ka tā ieviešanas laikā tas nav bijis atbalsts, bet pēc tam iekšējā tirgus attīstības dēļ – dalībvalstij neieviešot izmaiņas – tas kļuvis par atbalstu. Ja daži pasākumi kļūst par atbalstu tādēļ, ka Savienības tiesību akti nosaka kādas darbības liberalizāciju, tad pēc datuma, kas noteikts liberalizācijai, šādus pasākumus neuzskata par pastāvošu atbalstu.

Ievērojot minēto, lai izdarītu secinājumus par pieteicējas tiesībām uz konkrētā mantiskā zaudējuma par periodu no 2006.gada 1.marta līdz 2007.gada 31.decembrim atlīdzinājumu un nepieciešamību veikt saskaņošanu ar Eiropas Komisiju, ir jāizslēdz iespēja, ka atbilstoši regulas 2015/1589 1.panta „b" apakšpunktam tas ir pastāvošs atbalsts. Uz to norādīts arī Eiropas Komisijas atzinuma 28.-36.punktā.

Lietā nav strīda, ka šāds mantiskā zaudējuma atlīdzinājums neatbilst regulas 2015/1589 1.panta „b" apakšpunkta „i" un „iii" apakšpunktam.

Tāpat nav konstatējams, ka šādu atbalstu ir atļāvusi Eiropas Komisija vai Padome. Eiropas Komisijas lēmumā SA.43140 ir izvērtēta shēma, kas bija spēkā laika posmā no 2007.gada 1.jūlija līdz 2012.gada 31.decembrim, pamatojoties uz Elektroenerģijas tirgus likumu, noteikumiem Nr.503, noteikumiem Nr.198 un noteikumiem Nr.262. Taču minētajā lēmumā nav vērtēta un atļauta shēma vai individuāls atbalsts, kas šajā pašā laika periodā bija spēkā vai agrāk/vēlāk tiek piešķirts, pamatojoties Elektroenerģijas tirgus likuma 30.panta pirmo daļu un Enerģētikas likuma 40.panta pirmo daļu. Līdz ar to arī šāds konkrēts mantiskā zaudējuma atlīdzinājums neatbilst regulas 2015/1589 1.panta „b" apakšpunkta „ii" apakšpunktam.

Apgabaltiesa uzskata, ka mantisko zaudējumu izmaksa neatbilst arī regulas 2015/1589 1.panta „b" apakšpunkta „v" un „iv" apakšpunktos ietvertajam pastāvoša atbalsta definējumam.

Regulas 2015/1589 17.pants noteic noilguma termiņu attiecībā uz atbalsta atgūšanu, bet konkrētajā gadījumā tiesa tikai lems par pieteicējas tiesībām uz zaudējumu atlīdzinājumu. Tādēļ šādam maksājumam nevar būt iestājies noilgums. Pat ja pieteicējas prasījums par mantisko zaudējumu atlīdzinājumu balstās nacionālajās tiesību normās noteiktās tiesībās un piešķirumā, kas bija spēkā pirms konstatētā tirgus liberalizācijas datuma, un sākotnēji nav uzskatīts par valsts atbalstu, tad pēc tirgus liberalizācijas atbilstoši regulas 2015/1589 1.panta „b" apakšpunkta „iv" apakšpunkta pēdējam teikumam šāds pasākums nav uzskatāms par pastāvošu atbalstu.

Apkopojot minēto, apgabaltiesa secina, ka tiesas noteiktā mantiskā zaudējuma atlīdzinājuma piešķiršana pieteicējai ir vērtējama kā jauns valsts atbalsts, kas jāpaziņo Eiropas Komisijai, un pirms Eiropas Komisija nav pieņēmusi lēmumu, kas atļauj šādu atbalstu, vai kamēr nav uzskatāms, ka šāds lēmums pieņemts, pieteicējai nav tiesību šādu mantisko zaudējumu atlīdzinājumu saņemt.

[26] Saskaņā ar Eiropas Savienības tiesas pastāvīgo judikatūru Līguma par Eiropas Savienības darbību 108.panta 3.punkts ievieš jaunu atbalsta projektu preventīvu kontroli. Šādi noteikta preventīva kārtība paredz, ka tiek īstenots tikai saderīgs atbalsts. Lai sasniegtu šo mērķi, atbalsta projekta īstenošana tiek atlikta līdz brīdim, kad šaubas par tā saderību tiek kliedētas ar galīgu Eiropas Komisijas lēmumu. Šīs kontroles sistēmas īstenošana ir, pirmkārt, Eiropas Komisijas un, otrkārt, valsts tiesu ziņā, un to attiecīgās lomas ir viena otru papildinošas, bet atšķirīgas. Valsts tiesas nav kompetentas

lemt par valsts atbalsta saderību ar iekšējo tirgu, jo šī pārbaude ietilpst Eiropas Komisijas ekskluzīvajā kompetencē (sk. 2013.gada 21.novembra sprieduma lietā C-284/12, Deutsche Lufthansa, 25.-27.punktu un tajā norādīto judikatūru un 2016.gada 26.oktobra sprieduma lietā C-590/14, Dimosia Epicheirisi Ilektrismou AE 95. un 96.punktu un tajā norādīto judikatūru). Eiropas Savienības tiesību normu piemērošana valsts atbalsta jomā ir balstīta uz lojālas sadarbības pienākumu starp, pirmkārt, valsts tiesām un, otrkārt, Eiropas Komisiju un Savienības tiesām, kuras ietvaros ikviena no tām rīkojas atkarībā no lomas, kas tai ir paredzēta līgumā. Šīs sadarbības ietvaros valsts tiesām ir jāveic visi vispārējie vai īpašie pasākumi, kas ir piemēroti, lai nodrošinātu no Savienības tiesībām izrietošo pienākumu izpildi, un jāatturas veikt pasākumus, kas var apdraudēt līguma mērķu sasniegšanu (sk. 2013.gada 21.novembra sprieduma lietā C-284/12, Deutsche Lufthansa, 41.punktu).

Arī Eiropas Komisija atzinuma 40.-41.punktā, atbildot uz apgabaltiesas jautājumiem par nepieciešamību vērtēt valsts atbalsta saderību un pārmērīgas pārkompensācijas esību, ir norādījusi, ka valsts atbalsta saderības novērtējums ir ekskluzīvā Eiropas Komisijas kompetencē, tostarp valsts tiesa nav kompetenta lemt par to, vai pasākums, kas neietilpst Eiropas Komisijas lēmuma SA.43140 darbības jomā, varētu būt saderīgs ar iekšējo tirgu.

Ievērojot minēto, apgabaltiesas kompetencē nav vērtēt, vai šāda valsts atbalsta kā mantisko zaudējumu atlīdzinājuma piešķiršana pieteicējai atbilst saderības nosacījumiem (tostarp samērīguma nosacījumam, ka atbalsts nedrīkst pārsniegt atšķirību starp elektroenerģijas ražošanas izmaksām, kas rodas, ražojot elektroenerģiju, izmantojot atjaunojamos energoresursus, un elektroenerģijas tirgus cenu), kā arī vērtēt, vai kopsakarā ar valsts atbalstu, kuru pieteicēja saņēma vai saņem atbilstoši kādai citai atbalsta shēmai vai individuālam atbalstam, pieteicēja netiks pārkompensēta.

[27] Ja Eiropas Komisija pieņem lēmumu, kas atļauj šādu atbalstu (vai ir uzskatāms, ka šāds lēmums pieņemts), tad pieteicējas tiesības uz zaudējumu atlīdzinājumu ir nodrošināmas.

Vienlaikus apgabaltiesa atzīst, ka Zaudējumu atlīdzināšanas likums, kā arī citas spēkā esošas nacionālās ārējo normatīvo aktu normas neregulē jautājumus par zaudējuma atlīdzinājumu un tā izmaksu gadījumā, kad šāds zaudējumu atlīdzinājums atbilst valsts atbalsta pazīmēm un par tādu ir nepieciešamas paziņot Eiropas Komisijai lēmuma pieņemšanai. Tāpat tiesību normas neparedz piemērošanas mehānismu, kas noteiktu pienākumu valstij veikt plānotā atbalsta paziņošanu Eiropas Komisijai gadījumā, kad tiesa lemj par šāda mantiskā zaudējuma atlīdzinājuma piešķiršanu. Apgabaltiesa ņem arī vērā Finanšu ministrijas kā komercdarbības uzraudzības institūcijas Latvijā (Komercdarbības atbalsta kontroles likuma 9.panta pirmā daļa) pārstāvju sniegtos paskaidrojumus, ka, pirms tiesa nav izspriedusi par pieteicējas tiesībām uz konkrētu mantisko zaudējumu atlīdzinājumu atbilstoši Zaudējumu atlīdzināšanas likumam, valstij nav pamata sniegt paziņojumu par teorētiski iespējama valsts atbalsta piešķiršanu un sagaidīt Eiropas Komisijas lēmumu par to.

Apgabaltiesa, ņemot vērā efektivitātes principu un juridiskās obstrukcijas aizlieguma principu (kas liedz padarīt neiespējamu pieteicējas tiesību īstenošanu uz atbilstīgu atlīdzinājumu par mantiskajiem zaudējumiem, formāli atsaucoties uz Eiropas Komisijas lēmuma nepieciešamību), kā arī to, ka valsts tiesām ir pienākums interpretēt valsts tiesību normas cik vien iespējams tādējādi, lai ar šo normu piemērošanu tiktu sekmēta Eiropas Savienības tiesību īstenošana, kā arī novērstu prettiesiska atbalsta izmaksu, apgabaltiesa atzīst, ka ir pamats apmierināt pieteicējas prasījumu par mantisko zaudējumu atlīdzinājumu un uzdot Komisijai tos atlīdzināt ar priekšnosacījumu, ka ir saņemts Eiropas Komisijas lēmums, kas atļauj šādu atbalstu, vai kamēr nav uzskatāms, ka šāds lēmums pieņemts. Savukārt Ekonomikas ministrijai uzliekams pienākums divu mēnešu laikā no sprieduma spēkā stāšanās dienas iesniegt Eiropas Komisijai attiecīgu komercdarbības atbalsta paziņojumu.

Apgabaltiesa uzsver, kamēr nav saņemts Eiropas Komisijas lēmums, kas atļauj šādu valsts atbalstu (vai kamēr nav uzskatāms, ka šāds lēmums pieņemts), pieteicējai ar šo spriedumu nav piešķirtas tiesības saņemt mantisko zaudējumu atlīdzinājumu 9510,02 euro apmērā, un Komisijai nav pienākums to izmaksāt.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 126.panta pirmo daļu, 246.-251.pantu, 254.panta pirmo daļu un 329.panta pirmo daļu, Administratīvā apgabaltiesa

nosprieda

SIA „Mazā Jugla Hidro" pieteikumu par mantisko zaudējumu atlīdzinājumu apmierināt daļā.

Uzdot Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisijai atlīdzināt SIA „Mazā Jugla Hidro" mantiskos zaudējumus 9510,02 euro (deviņi tūkstoši piecsimt desmit euro un 2 centi) apmērā ar priekšnoteikumu, ka ir saņemts Eiropas Komisijas lēmums, kas atļauj šādu atbalstu, vai kamēr nav uzskatāms, ka šāds lēmums pieņemts.

Uzdot Ekonomikas ministrijai divu mēnešu laikā no sprieduma spēkā stāšanās dienas iesniegt Eiropas Komisijai attiecīgu komercdarbības atbalsta paziņojumu.

Noraidīt SIA „Mazā Jugla Hidro" pieteikumu pārējā daļā.

Piespriest no Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisijas par labu SIA „Mazā Jugla Hidro" tās samaksāto valsts nodevu 28,46 euro (divdesmit astoņi euro un 46 centi) apmērā.

Spriedumu var pārsūdzēt Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamentā viena mēneša laikā no sprieduma sastādīšanas dienas, kasācijas sūdzību iesniedzot Administratīvajā apgabaltiesā.

Tiesnese referente L.Vīnkalna

Tiesneses I.Juhņeviča-Knoka

L.Konošonoka